

vagy német avagy magyar – / És bármelyik hit is nevelte, / El ne feledje, hogy egy az Isten.”

A soproni várostoronyra című himnusz alá méltán került az alcím: „Tillai Aurél (1977) és Szokolay Sándor (2002) ünnepi kórusművének szövege”. A Várvidék szellemi organizátorának, a költő Sarkady Sándornak himnikus szépségű laudációja ez a költemény: „Bástyánk voltál, jelkép lettél; lélek, erős légy, / S tette hevitve a mát, múltra, jövőre vigyázz!” A Csanádi Imrének adresszált önjellemző szavait, kis igazítással a 70 esztendő jubilánusra, a soproni strázsán virrasztó költőre fordítom vissza: „Címeredet viszi szárnyai közt egy címeres angyal: / Bástya és bátorság! – ablakodon beköszön. / Minden jót, Sándor, hamisakhoz nem suhog angyal – / Váras Eger alól Cs. Varga Pista ölel.”

FÉNYEK, VISSZFÉNYEK

Szepes Erika: Ördögolyó
(Saluton Kiadó, Budapest)

KALÓ BÉLA

A filosz, ha szépprózát ír.

Szepes Erika aszkétikusan vékony novellaciklus-könyve a legjobb magyar hagyományokat folytatja, kosztolányis prózanyelv az övé, egyfajta genealógiai önéletrajz, portrékötet retusokkal és árnyékhatásokkal.

A könyv öt írást tartalmaz mindösszesen, s valamennyi a szerző 'unofficial history'-ja, nem hivatalos történelme. Identitáskereső történetek ezek, egy szolid és szelíd polgárcsaláddal a háttérben, s egy súlyos örökséggel a díszletek mögött.

Az *Auschwitzban* megölt nagyapa, nagyanya és nagynéni „csupán” hiányként jelentkeznek, tényszerű kijelentő mondat rögzíti az eseményt, de azért 'túl mély a seb'. Az apa – kinek alakja sorsszerűen központja a ciklusnak – harminc év után kezd mesélni „imádott és istenített apjáról, akinek hitét ugyan elhagyta, de etikai tartását megőrizte”.

A 'Szentély' nem csak az apa titkait rejti, hanem azt a rideg realitást is, hogy itta halál mintegy a testbe van kódolva.

A családnak mentális, lelki tartása van.

Az íróasztal, a szentély a háttér, az apa titkainak és sorsának tudója, a fellegvár, amely metaforikusan őrizte a család múltját. Egy betörés következtében aztán „*fiókjai kihúzva, belőlük minden kidobálva; iszonyú összevisszaságban veremek egymáson az első látásra azonosíthatatlan tárgyak*” – innen indul a múltat feltáró, *oral history*ként működő emléksorozat. Ahol a szerző – az az érzése az olvasónak – mindent azért tesz (annak rendel alá), hogy saját helyzetét apjával szemben meghatározza.

Szepes Erika időutazása egy lehetséges film képkockáiból állítható össze, s ezt a 'várázslatos' időfolyást par excellence dokumentumképek keretezik. Mintha fényképek, elkapott hangfelvételek alapján próbálná valaki meghatározni identitását. Igen, önazonosság-keresés ez, a 'tárgyasult szeretet' magyarázatával a háttérben, tájékozódás tárgyak, képek és életromok között.

Emberek, mint a történelem tárgyai. De az emberek, mint arcok, nem szűnhetnek meg, hiszen valamennyiünknek van valami védjegyünk, egzisztenciánk.

A ciklus legfontosabbnak vélt betétje, a *Hozzá! magnót* című novella, amely az apa története, a háborús sebek okozta magántörténelem. De a szerző egyfajta hasonmás-keresése, kezd felépülni a „*Mítosz, amit majd őrizni és ápolni kell*”, s majdan tovább kell adni gyermekeinknek.

De persze ott kavarognak a gyermek- és ifjúkor éveit s, az emlékezetet szűrőjén a felnőtt nő szemével szelektált élmények apró mozaikkockái.

A *tánc* című írás a negyven évvel korábbi ifjúság, a hatvanas évek világa, a magát örök kamasznak vélt jelen múltidéző nosztalgiaival.

A *kert* az ötödik, utolsó prózai darab a kötetben. Itt fogalmazódik meg a felismerés, hogy a szerző egész nemzedéke (a negyvenes évek közepe táján születettek) „*van kizárva a lényegi cselekvésből*”.

Generációk. A generációk nem születés, hanem diagnózis révén jönnek a világa, kinevezetnek, dekrétum által kovácsoltatnak össze, a világhoz való viszonyuk egységességére és azonosságára ítéltetnek. De az egyedi arcok fontosak, amiket nem törölhet el a kolonizálás, a közönségesítés egyfajta aktusa.

Az előző generációk sorslégióként működő közössége átalakulva a felépítés légióját hozta létre, a szkepticizmus, hatásosság kollektíváját 'produkálva' aztán a közelmúltban.

Ezekben a novellákban az emlékezés filmje pereg; elmosódott jelenetek és élesebb felvételek keverednek. Vágy arra, hogy végighallgassuk, kifaggassuk, kiismerjük egymást, magántörténelmünket. A lényeg keresése, úgy, hogy odahajolsz a másik kinja felé, megértvén ezzel saját kínodat, k nem hordott problémáidat. Végig a vándorúton, amely egyszer csak a régi kitaposott ösvényen találja magát.

Az élet jelenségeit figyelő filosz, *Szepes Erika* írónak is kitűnő, az érdeklődő szívesen olvasna tőle terjedelmesebb szépprózai munkákat is. „*Én nem vezetek, nem is tudok, nem is fogok. A medveölő fia vagyok. Apám emléke elhomályosíthatatlanul tornyosul fölöttem*” – írja *A kert* befejező szakaszában.

Nemzedéke még adós némi magyarázattal: a múltat végképp el kell mondanunk.

